

Милисав Миленковић

Драмски писац у акцији

Драмски писац Миладин Шеварлић, описујући свој нишлијски “живот и прикљученија” – у књизи под провокативним насловом *Виски и трубачи* – легитимисао се, још једном, као пажљиви посматрач, хроничар оштрог пера и истанчане ироничне дистанце.

Одазивајући се позиву из Ниша, Шеварлић стаје на чело Народног позоришта у часу озбиљне кризе те старе, угледне уметничке куће, кризе која је, после репертоарског растројства и кадровских посртања, после финансијског колапса и поремећених односа са градском управом, крунисана спектакуларним штрајком глумачког ансамбла.

Пред нама, међутим, није само сведочење о драми српске културе. Дневнички записи Миладина Шеварлића, ма колико индиректно, лично и фрагментарно, рефлектују и драму српског друштва деведесетих година прошлог века, драму српске државе која је изгубила свој духовни, политички, историјски компас – притешњена, колико споља, толико изнутра, неснађена у, до баналности, старој игри великих “цивилизованих” сила. У позадини

Шеварлићеве личне и уметничке нишлијске авантуре назире се време санкција и блокада, инфлације, беде, неизвесности, уцена “Европе без алтернативе”, време које се – ма колико разблажено и нашминкано – вуче, ево, све до наших дана.

Многобројни ликови промичу галеријом Шеварлићеве слојевите дневничко-хроничарске грађевине, где се прожимају игра и прегалаштво, занос и резигнација, утопија и борба за опстанак, шала и збиља, патос и цинизам, где се лије виски и јече трубачи, али се бије битка без одмора за достојанство уметничког стваралаштва. Промичу том галеријом уметници и мафијаши, политичари и тајкуни, полицајци и министри, председници, секретари, жбири, новинари, улизице, злобници и обожаваоци, отимајући често улоге једни другима. Чују се гласови злогукe чаршије, запањених малограђана, али и аплаузи публике у Нишу, Новоме Саду, Београду, Јагодини, Пироту ...

Шеварлић јасно дефинише свој основни мотив. Узевши у руке нишко Народно позориште, он од њега ства-

ра своју “утопијску играчку”, уз помоћ које, на средокраћу између поезије и збиље, покушава да споји “оно што је унутарње са оним што је спољашње”, да опредмети, објективизује своје стваралачке и животне визије и да од њих створи алтернативну реалност, сматрајући – с правом – да је позориште, као артифицијелни микрокосмос, право место за креативно прожимање духовне и оне друге стварности.

И тако, борећи се да опредмети, колико је могуће, своју тежњу ка животној целовитости, пролази он трновитим провинцијалним стазама, доживљавајући своју позицију не само као професионални ангажман, већ, много више од тога – као облик живота. Пролази, вешто балансирајући, по напетим опругама изукрштаних политичких, чаршијских, менталитетских изазова, броди пуним једрима на крилима позоришних чаролија, али и плута, каткад, по жабокречини зле воље, инерције, неукости...

“Дошао сам да створим најбоље позориште у Србији”, јавно објављује он свој програмски кредо. Ношен схватањем да “упркос свему, треба живети као слободан човек у слободној земљи”, он не уступа пред препрекама, већ свеколику личну и пробуђену креативност позоришне сабраће улаже у опстанак своје “утопијске играчке”. Само који месец од доласка у Ниш, 10. јануара 1993, он у свој дневник записује: “Добио сам прилику да остварим идеју животне целовитости, да спојим оно што је унутарње са оним што је спољашње, да своју унутарњу садржину пројектујем на стварни живот – како би дошло до прожимања духовног, контемплативног са животним, акти-

вистичким принципом.” То је прокламација која доликује фантастима и маштовитима, али и храбрима и рационалнима; визионарима, у сваком случају. Али, како визионаре, поготово провокативне и неконвенционалне индивидуалисте, чаршијска жабокречина, по правилу, покушава да усиса у своју духовну трулеж (мада ће их, колико сутра, ако успеју да се одупру, у звезде ковати) – убрзо по Шеварлићевом доласку, док се он бори да реши елементарне уметничке, кадровске, финансијске претпоставке за оно што је наумио, почиње хајка.

Захваљујући објективном, документаристичком приступу приликом компоновања ове књиге (са фотографијама, фотокопијама исечака из штампе и других докумената) читаоцу је приређено задовољство да непосредно прати јетке коментаре чаршије, нервозу подстакнуту динамичним, ризичним, па и провокативним деловањем новог управника, који је изазвао гнев одстрањених чланова колектива, оних што нису били у стању да га прате.

И тако, све уз “виски и трубаче” (цитат из тамошње штампе), Миладин Шеварлић наставља борбу за своју визију, или за свој концепт – како он воли да каже. После низа перипетија што их пратимо у овој књизи – која ће, ван сумње, бити интригантна не само за читаоце заинтересоване за позориште – долази до спектакуларне премијере *Кошћане*, која из основа мења све. Уместо неизвесности, злобе и сумње, долазе хвалоспеви. Одједном су сви срећни, задовољни и захвални: колектив позоришта, којему је враћено достојанство и самопоуздање; руко-

водство Града, које је схватило да се инвестиција исплатила; публика, која је почела да се враћа у театар; медији, који су добили нову играчку; па, тако, и чаршија, која је жртву, без напора, претворила у јунака и миљеника.

Спектакуларни успех *Кошћане* верификован је на бројним фестивалима и гостовањима широм Србије, од Пирота до Београда, закључно са наградама добијеним на “Стеријином позорју”, нашем најпрестижнијем позоришном фестивалу. Први пут у историји овога старог, угледног театра, Стеријине награде стижу у град Ниш, заједно са још двадесетак награда са осталих смотри и фестивала.

Следеће године успон се наставља. Следи друго, узастопно учешће на “Стеријином позорју”, са Шеварлићевом драмом *Змај од Србије*, опет у Ниш долазе Стеријине награде, од којих и једна аутору, за текст. Следе успешна гостовања у Београду, медијске промоције, нове премијере, и тако даље, потврђујући мисао коју је Шеварлић радо цитирао: “провинција је духовни, а не географски појам.”

Тако тече прича о звезданим тренуцима Народног позоришта у Нишу, проткана оним што се на сцени не види: непрестаном борбом за одржање постигнутог, борбом за људе, новац, довијањем да се дође до нафте за вози-

ла и до других елементарних потрепштина што чине сирову грађу за стварање позоришних слика, емоција, страсти, илузија, лепоте...

Тријумфалне тренутке смењују тренуци нервозе, неизвесности, замора... Али, ту су и тренуци опуштања, тренуци одушке, уз фамозне трубаче, певаче, традиционалне нишлијске гозбе, кризи и санкцијама упркос. Ту су и медији који све то помно прате, ту је и градско руководство, које се поноси успесима свога позоришта, али обећања не испуњава баш тако лако...

И све то: рад, креативност, истрајност, борба за сваки следећи корак, игра, усхићење, разочарање, хедонизам, нескривена самосвест, све до нарцисоидног уживања у постигнутом, па онда опет замор, резигнација, досада, гађење, па опет примање и узвраћање удараца до нових и нових премијера – све то, тај фасцинантни каледоскоп који је значио епоху у историји Народног позоришта у Нишу и у животу писца овог дневника, пролази најзад и нестаје, баш као и позоришна представа, као дим и магла, као сан одсањан на јави, чије трагове чувају странеце овог узбудљивог, искреног, сензибилног, ироничног, духовитог, циничног и озбиљног Шеварлићевог сведочења, чиме овај писац даје још један прилог своме импозантном опусу.

